

گزارش های کوتاه علمی

اولین گزارش زنبور پارازیتوئید (*Metaphycus pulvinariae* (Howard) (Hym.: Encyrtidae)) از ایران. آزاده داودی، علی اصغر طالبی، غلامرضا رجیبی، یعقوب فتحی پور و زیهونگ زو. گروه حشره شناسی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، موسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی، بخش حشرات زیان آور، موسسه حشره شناسی کاربردی، دانشکده کشاورزی و بیوتکنولوژی، دانشگاه جیانگ، چین.

مطالعاتی جهت شناسایی زنبورهای پارازیتوئید شپشک های نرم تن در بهار سال ۱۳۸۲ صورت گرفت. در این بررسی، نمونه هایی از شپشک (*Didesmococcus unifasciatus* (Arch.)) از روی درختان بادام در منطقه شند آباد تبریز طی خرداد ماه جمع آوری گردید. ساقه های حاوی شپشک به ظروف مخصوص در شرایط اتاق متقل شده و زنبورهای خارج شده از آنها در اتیل الکل ۷۵ درصد قرار گرفتند. در بین این زنبورها، تعدادی زنبور پارازیتوئید *Metaphycus pulvinariae* از خانواده Encyrtidae مشاهده شد. این گونه توسط Zhihong Xu مورد شناسایی قرار گرفت و با توجه به منابع موجود برای اولین بار از ایران گزارش میگردد. برخی از خصوصیات مهم مرفولوژیک آن به شرح زیر میباشد:

حشره ماده به طول ۰/۹ تا ۱/۱ میلی متر؛ رنگ عمومی زرد روشن، سطح پشتی بدن کمی تیره تر از سطح شکمی؛ شاخکها ۱۱ بندی، چهار بند اول فونیکول و نیمه ابتدایی گرز به رنگ قهوه ای، پالپ آرواره پایین سه بندی؛ در ناحیه قفسه سینه دارای شیار نوتائولی مشخص اما ناقص؛ بال جلو بدون رنگ، اسپکولوم در قاعده بسته.

حشره نر به طول ۰/۸ تا ۱ میلیمتر، سطح پشتی بدن کمی تیره تر از حشره ماده، شاخک ها ۹ بندی، بندهای فونیکول قهوه ای رنگ، سایر خصوصیات شبیه حشره ماده میباشد.

اولین گزارش زنبور (*Moranila californica* (Howard)(Hym.:Pteromalidae) از

ایران. آزاده داودی، علی اصغر طالبی، غلامرضا رجبی، یعقوب فتحی پور، ولی ا...رضایی وهانس باور. گروه حشره شناسی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران. موسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی، بخش حشرات زیان آور، تهران. بخش بی مهرگان، موزه تاریخ طبیعی، سوئیس.

بررسی هایی جهت شناسایی زنبورهای پارازیتوئید شپشک های نرم تن در تهران و استانهای شمالی طی سال ۱۳۸۱ صورت گرفت. به این منظور برگها و ساقه های گیاهان مختلف آلوده به شپشک های نرم تن جمع آوری و به ظروف مخصوص نگه داری در درجه حرارت اتاق منتقل شدند، زنبورهای خارج شده از آنها در اتیل الکل ۷۵ درصد قرار گرفتند. در میان نمونه ها، تعدادی زنبور ماده *Moranila californica* متعلق به خانواده *Pteromalidae* از دو شپشک (*Ceroplastes floridensis* Comstock و *Saissetia oleae* (Olivier) گیلان (رودبار)، خارج شده و توسط Hannes Baur در بخش بی مهرگان موزه تاریخ طبیعی سوئیس مورد شناسایی قرار گرفتند. لاروهای زنبور *M. californica* شکارگر بوده و از تخم دو شپشک مذکور تغذیه میکنند. طبق منابع موجود این گونه برای اولین بار از ایران گزارش میگردد و ماده بالغ آن دارای خصوصیات زیر میباشد:

طول بدن ۲-۲/۲ میلی متر، رنگ عمومی قهوه ای تیره مایل به سیاه، سرقهوه ای روشن، شاخک ۱۰ بندی که کمی بالاتر از قطعات دهانی قرار گرفته است، قفسه سینه محدب با جلای فلزی، بال جلو دارای یک هاله تیره رنگ در نیمه انتهایی، سلول کناری با ۱۰ موی مشخص، رگ زیرکناری بلند نو انحنا دار، دارای حداقل هشت موی بلند و ضخیم، بند دوم شکم بلند که طول آن از مجموع طول سایر بندها بیشتر میباشد.

گزارش زنبور *Eurytoma acroptilae* Zerova, 1986 (*Eurytomidae*) پارازیتوئید مگس گلرنگ از ایران. بابک قرالی، مارینا زرووا. بخش تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی ایلام. بخش سیستماتیک حشره خوارها، موسسه جانورشناسی شمالهازن، کیف. اکراین

با نگهداری غوزه های آلوده به مگس گلرنگ در ظروف پرورش، تعدادی زنبور پارازیتوئید از خانواده *Eurytomidae* به دست آمد. غوزه ها از مزارع گلرنگ شهرهای دهلران (۸۱/۱/۳۱)، دره شهر (۸۱/۲/۱۱) و شیروان چرداول (۸۲/۳/۱۷) جمع آوری گردیدند. این نمونه ها با نام علمی *Eurytoma acroptilae* تشخیص داده شدند. حشرات کامل این پارازیتوئید همزمان با مگس گلرنگ در مزارع ظاهر گردیده و تخمهای سیاه و پایه دار خود را در داخل غوزه ها قرار میدهند لاروها پس از خروج به صورت خارجی از لاروهای مگس تغذیه کرده و آنها را کاملاً از بین میبرند. میزبانهای این زنبور در استان ایلام عبارتند از:

1. *Acanthiophilus helianthi* (Rossi)
2. *Chaetorellia carthami* Stackelberg
3. *Terellia luteola* Robineau-Desvoidy
4. *Urophora mauritanica* Macquart

که همگی از خانواده *Tephritidae* بوده و لاروهای آنها به غوزه های گلرنگ حمله می کنند. این زنبور اولین بار در کشور اکراین از روی علف هرز *Acroptilon repens* (L.) آلوده به جنسهای *Urophora*, *Acanthiophilus* و *Trupanea* مگس های میوه پرورش داده شده است.

گزارش ۱۵ گونه زنبور پارازیتوئید و یک گونه زنبور هیپارازیتوئید (*Chalcidoidea : Pteromalidae & Encyrtidae*) برای فون ایران. حسن قهاری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

براساس نمونه برداریهای انجام شده از آفات مختلف طی سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۸ در مناطق مختلف استانهای مازندران و گلستان و پرورش آنها در شرایط محیطی مطلوب (دمای

± ۱ ۲۵ درجه سانتیگراد، رطوبت نسبی ۵ ± ۷۰ درصد و ۱۴ ساعت روشنایی در شبانه روز) ،
 ۱۵ گونه زنبور پارازیتوئید از دو خانواده *Pteromalidae* و *(Chalcidoidea) Encyrtidae* و یک
 گونه زنبور هیپرپارازیتوئید از خانواده *Pteromalidae* جمع آوری و شناسایی گردیدند.
 زنبورهای پارازیتوئید در ۱۱ جنس مختلف و شامل جنس‌های :

Cheirpachus Westwood, 1828; *Cryptogaster* Walker, 1833 (= *Polycystus* Westwood, 1828)
Cryptoxyx Dellucchi, 1956; *Homalotylus* Mayr, 1982; *Halticoptera* Spinola, 1811;
Dibrachoides Kurdjumov, 1913; *Pteromalus* Swederus, 1795 (= *Gerontidiella* Szelenyi,
Pachyneuron Walker, 1833); *Trichomalopsis* Crawford, 1913 (= *Sphegigaster* Spinola, 1811;
Habrocytus Thompson, 1878); *Urolepis* Walker, 1846, *Eupteromalus* Kardjumov, 1913).

و زنبور هیپرپارازیتوئید نیز در جنس *Euneura* Walker, 1844 (= *Gygaxia* Dellucchi, 1955) قرار داشتند. نمونه های زنبور پس از شناسایی مقدماتی ، مورد تایید دکتر بوچک در موزه حشره شناسی لندن قرار گرفتند. زنبورهای شناسایی شده در پژوهش حاضر عبارتند از :

الف - خانواده *Pteromalidae*

۱. *Cheirpachus quadrum* (Fabricius) پارازیتوئید لارو سوسک چوبخوار
Rugoloscolytus mediterraneus (Col.: Scolytidae) Egg. از روی درخت هلو
۲. *Cryptoxyx latipes* (Rndani) پارازیتوئید شفییره مگس : (Diptera : *Dacus ciliatus* Lowe)
Tephritidae) از روی کدو
۳. *Cryptoxyx robustus* (Masi) پارازیتوئید شفییره زنبور گالزای (*Adleria caputmedusae* (Hart.))
Cynipidae Hym.:) از روی درخت بلوط
۴. *Cryptogaster clavicornis* Walker پارازیتوئید شفییره مگس *Ragoletis ceraci* L.
(Dip.:Tephritidae) از روی درخت گیلاس
۵. *Dibrachoides dynastes* (Foerster) پارازیتوئید شفییره سوسک *Hypera* (Gyll.)
(Curculionidae Col.:) *variabilis* از روی یونجه
۶. *Euneura lachni* Ashmead هیپرپارازیتوئید زنبور (*Aphidiidae* Hym.: *Aphidius ervi* Hal.)
Acyrtosiphon pisum Harr. و از روی گیاه لوبیا

۷. *Agromyza alnibetula* پارازیتوئید لارو مگس مینوز *Halticoptera flavicornis* Spinola (Agromyzidae Dip.:) Hend. از روی درخت صنوبر
۸. *Nipaeococcus vastator* Mask. پارازیتوئید شپشک *Pachyneuron grande* Thompson (Pseudococcidae Hom.:) از روی خرزهره
۹. *Nipaeococcus viridis* (News.) پارازیتوئید شپشک *Pachyneuron planiscuta* Thompson (Pseudococcidae Hom.:) از روی درخت توت سفید
۱۰. *Vanessa* (Lep.: Nymphalidae). پارازیتوئید شفیره پروانه. *Pteromalus cardui* (Erdos) *cardui* L. از روی سویا
۱۱. *Pieris brassicae* (Lep.: Pieridae) پروانه شفیره پروانه *Pteromalus elevatus* (Walker) (L.) از روی کلم
۱۲. *Papilio machaon* L. پروانه شفیره پروانه *Pteromalus microps* Graham (Lep.: Papilionidae) از روی هویج
۱۳. *Agromyza schineri* (Gir.) مگس مینوز لارو *Sphingigaster stepicola* Boucek (Dip.: Agromyzidae) از روی درخت صنوبر
۱۴. *Ragoletis cerasi* L. پارازیتوئید لارو مگس *Trichomalopsis peregrina* (Graham) (Dip.: Tephritidae) از روی توت فرنگی
۱۵. *Ephydra* (Dip.: Ephydriidae) مگس لارو *Urolepis maritima* (Walker) *afghanica* از روی برنج

ب- خانواده Encyrtidae

- Exochomus* پارازیتوئید لارو کفشدوزک *Homalotylus ephippium* Ruschka (Col.: Coccinellidae) *pubescens* Kust.

تمام پارازیتوئیدها و هیپرپارازیتوئیدهای مذکور و نیز برخی از میزبانهای آنها، در کلکسیون حشره شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران موجود میباشند.

گزارش سه گونه و دو جنس جدید شپشک آرد آلود (Hem.: Coccoidea : Pseudococcidae) برای فون ایران. موسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی، بخش تحقیقات رده بندی حشرات.

از میان نمونه برداریهایی که در سالهای ۱۳۸۰-۱۳۷۹ در استانهای جنوبی ایران انجام شد، سه گونه شپش آرد آلود شناسایی گردید. با توجه به منابع موجود، این سه گونه برای اولین بار از ایران گزارش میگردد.

Dysmicoccus brevipes (Cockerell) - در نامه انجمن حشره شناسی ۱۳۷۷، جلد هیجدهم شماره های ۱ و ۲ تحت عنوان شپشک آرد آلود روی میوه آناناس وارداتی از کشور کنیا گزارش گردیده بود، در حال حاضر این گونه توسط آقای آچاک از مرکز تحقیقات کشاورزی ایران شهر در اسفند ۱۳۷۹ از ریشه یونجه جمع آوری گردیده است.

Ferrisia virgata (Cockerell) (گونه و جنس جدید) - این شپشک در چابهار و مناطق اطراف آن روی تعدادی از گیاهان گرمسیری و نیمه گرمسیری گسترش دارد میزان خسارت آن روی بعضی از گیاهان در جنوب ایران قابل توجه است. گیاهان میزبان شامل *Cordia myxa* و *Myrtus communis*, *Psidium guajava*, *Albizzia sp.* در تاریخ ۱۳۸۰/۲/۲ میباشد. نمونه های مذکور توسط نگارنده از استان سیستان و بلوچستان، شهرستان چابهار جمع آوری گردیده است.

Planococcoides robustus Ezzat & McConnell (گونه و جنس جدید) - این گونه از استان هرمزگان، جزیره قشم، بند حاج علی روی تنه درخت کهور *Prosopis spicigera* در تاریخ ۱۳۷۹/۱۲/۱۶ توسط نگارنده جمع آوری گردید.